

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
י"ז סיון ה'תשע"ח

פרשת בהעלותך

כותרת

כנסו למעגל

פרשת בהעלותך

כנסו למעגל

בישראל הכריזו על חמש שנות בצורת רצופות, ונכנסו למשטר מים. קמפיין מיוחד בכלי התקשורת קורא לציבור לחסוך במים. העניין הוא שבצורת איננה תופעה חדשה בישראל. מאז ומתמיד סבלה הארץ המובטחת ממחסור במים.

לפני כאלפיים שנה בערך, בסוף תקופת בית שני, הייתה בצורת בארץ ישראל. חוני המעגל היה תנא, צדיק, שחי באותה תקופה, והוא נתבקש להתפלל שירדו גשמים. פעם אחת תפילתו לא נענתה. גשמים לא ירדו.

מספרת הגמרא: "עג עוגה (מעגל) ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא... אמר לפניו, רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם עלי בניך, התחילו גשמים מנטפין אמרו לו תלמידיו, רבי ראינוך ולא נמות (אם זה ימשיך כך אנחנו נמות ברעב ולא נזכה לראותך) כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך" (הגשמים יורדים רק כדי שיוכל לצאת מהמעגל) אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות, ירדו בזעף... אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם, אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה, ירדו כתקנך".

ירדו כל-כך הרבה גשמים, "עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים אמרו לו רבי כשם שהתפללת שירדו כך התפלל וילכו להם". הפעם, תלמידיו ביקשו שיתפלל שהגשם יפסיק לגמרי. "אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב טובה, אעפ"כ... אמר לפניו רבונו של עולם עמד ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולים לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות, כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה אינן יכולין לעמוד, יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם, מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרח החמה".

הגמרא מסכמת: "מכאן למדו שצדיק גוזר והקב"ה מקיים" בכ"ז הגמ' ממשיכה: "שלח לו שמעון בן שטח אילמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי". שמעון בן שטח שהיה נשיא הסנהדרין לא אהב את הצורה שבה חוני כאילו הכריח את הקב"ה לקיים את רצונו "נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן" (תענית כג, א).

מעניין, שחוני לא היה הראשון שהמציא את השיטה הזאת.

משה רבינו

השבוע אנו קוראים את פרשת בהעלותך, שם בסוף הפרשה בפרק יב מסופר על מרים. תחילת הסיפור היא על תלונה של משה רבינו לקב"ה: "לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה". לכן הקב"ה הציע לו למנות "שבעים איש מזקני ישראל... ונשאו איתך במשא העם".

ואכן, משה בחר שבעים זקנים, הם התאספו סביבות אוהל מועד ושם נאצלה עליהם רוח הנובאה.

שנים מהנבחרים, אלדד ומידד, נשאר במחנה: "אמרו אין אנו כדאין לגדולה זו" (רש"י). ואעפ"כ: "ויתנבאו במחנה", שרתה עליהם רוח הנבואה. ואז, גרשום בנו של משה רבינו, רץ להודיע לאביו: "אלדד ומידד מתנבאים במחנה".

בא רש"י ומספר לנו: "מרים היתה בצד ציפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה. כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן" (בהעלותך יא, א). מרים סיפרה לאהרן שמשה פרש מאשתו. מרים ואהרן טענו "הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר", "ולא פירשנו מדרך ארץ". ואז ה' התגלה אליהם ואמר: "מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה". איך העזתם להרהר אחרי הנהגתו של משה רבינו, והרי "בכל ביתי נאמן הוא". מיד אחר-כך, "והנה מרים מצורעת כשלג".

אומר המדרש: "באותה שעה אמר לו אהרן למשה משה אחי כסבור אתה בעצמך שצרת זו על מרים (בלבד) נתונה (הרי היא) אינה נתונה אלא על בשרו של אבא עמרם". אהרן אמר למשה, שהצרת של מרים היא "כתם" על כל המשפחה...

"באותה שעה עג משה עוגה קטנה ועמד בתוכה ובקש רחמים עלי' ואמר איני זו מכאן עד שתתרא מרים אחותי שנאמר "אל נא רפא נא לה" (אבות דר"נ נוסחא א פ"ט כ). ואכן, הקב"ה קיבל את תפלתו וריפא אותה מיד (פרקי דר"א פ, נד). הרי לנו שמשה רבינו, 1300 שנה לפני חוני המעגל, נהג באותה צורה.

הנביא חבקוק

ישנו ספר נביאים שנקרא "תרי עשר". זה קובץ נבואות של שנים עשר נביאים, שמאוגדים בספר אחד. הסיבה לכך היא שמדובר בנבואות קצרות מאוד. למשל, יונה הנביא, שכולנו מכירים את סיפורו, מכיל את כל ספר יונה. בספר הזה עוד אחד עשר נביאים, שגם להם היו נבואות קצרות. אחד מהם הוא הנביא חבקוק שחי בסוף תקופת בית ראשון, לפני 2600 שנה לערך. ספר חבקוק כולו מונה שלושה פרקים, ומה שמיוחד אצל הנביא הזה, זה שהוא פונה לקב"ה בכבודו ובעצמו בדברי תוכחה.

רוב הנביאים אומרים דברי תוכחה לעם ישראל בשמו של הקב"ה, ואילו הוא פונה בטענה ותביעה לקב"ה. חבקוק ראה כיצד ממלכת אשור הולכת ונעלמת, והשחקן החדש בזירה העולמית היא בבל, והוא ראה בנבואתו איך שבבל עומדת להחריב את ירושלים. בימי בית ראשון, המחשבה שהולכים לאבד את בית המקדש, הייתה מופרכת בקרב האנשים. איש לא העלה זאת על דל שפתיו, ואף לא חשב על כך. לכן, כשחבקוק ראה את חורבן בית המקדש הוא הזדעזע, ופנה בדברי מחאה לקב"ה, בטענה, איך הקב"ה מרשה לזה לקרות? הוא אמר: "עד אנה ה' שועתי ולא תשמע אזעק אליך חמס ולא תושיע...". זהו הפרק הראשון בספר חבקוק.

בפרק ב, הנביא מודיע: "על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי". ואומר רש"י: "עוגה עג חבקוק ועמד בתוכה ואמר לא אזוז מכאן עד שאשמע מה ידבר בי על שאלתי זאת". ומוסיף מהר"י קרא: "אמר הנביא רבונו של עולם איני זו מכאן עד שתודיעני קץ גלות זה".

חבקוק נהג כמו משה רבינו לפניו, וכמו ששנים רבות אחריו ינהג חוני המעגל, אלא שמשה ביקש רפואה לאחותו מרים ונענה מיד, חוני המעגל ביקש פרנסה לעם ישראל על-ידי גשמים ונענה מיד, וחבקוק רצה תשובה לשאלת השאלות: "תודיעני קץ גלות זה". בעצם, הוא שאל, מתי יבוא המשיח.

ואז הפרק ממשיך: "ויענני ה'... עוד חזון למועד... אם יתמהמה חכה לו כי בוא יבוא לא יאחר". אומרת הגמ': "מקרא זה נוקב ויורד עד התהום... תיפח רוחן של מחשבי קצין, שהיו אומרים, כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה חכה לו". ומסביר רש"י: "מה תהום אין לו קץ וסוף, כך אין אדם יכול לעמוד על סוף פסוק זה שאין קץ למשיח אלא 'אם יתמהמה חכה לו', שאין לו סוף". (סנהדרין צז, ב).

בהרבה סידורים מופיעה בסוף תפילת שחרית רשימת י"ג (13) עיקרי האמונה, שמיוסדים על הרמב"ם.

הראשון הוא להאמין בבורא העולם ושהכל ממנו, להאמין שהתורה היא מן השמים, להאמין במשה רבינו וכו'. בעיקר השנים עשר נאמר: "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח" ואז ממשיכים: "ואף-על-פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא". המושג של "אם יתמהמה", ובכל זאת צריך לחכות לו, את זה לימד אותנו הנביא חבקוק.

שואל הרבי "מה הענין של עוגה? ולכאורה היה יכול לעמוד בפניה ולומר כך, ומה העניין בעוגה?". והביאור שזה עיגול, שבעיגול כל הנקודות בשווה, ואין חילוק בין עליון לתחתון. בכל ציור אחר, מרובע משולש וכו', יש נקודות וקרנות וחילוק בין קרן לקרן, ופרטים בחלקי הציור. מה שאין כן ענין העיגול, שבו הכול שווה, ובעבודה (הרוחנית) הוא ענין המסירות נפש, שכל עניניו הם בשווה ואין חילוקים... שזהו ענין 'עג עוגה', ועל-ידי-זה פעל ירידת גשמים, על-ידי עבודתו בתפילה במסירות נפש (ש"פ פינחס תשל"ד, שיחות קודש ח"ב ע' 289).

לרוב, אצל כל אחד מאיתנו יש חילוקים בקיום מצוות. יש יותר יהודים ביום כיפור בבית כנסת מאשר בשבת רגילה, יותר יהודים מקיימים את מצוות ברית מילה מאשר מצוות אחרות. דהיינו, יש מצוות שיותר חשובות לנו מאחרות.

"העיגול" מסמל שכל המצוות שוות. כשחושבים על כך שכל המצוות הן רצונו של הקב"ה, אז זה לא משנה מה הוא מבקש מאיתנו. ברגע שזוהי בקשה שלו, אין הבדל אם זה לצום ביום כיפור או לומר מודה אני בבוקר. אם אדם יודע שבכך הוא ממלא את רצונו וגורם לו נחת רוח, אז הוא מקיים את שניהם באותה חיות.

זוהי מעלתו של חוני המעגל. אצלו כל המצוות היו באופן של עיגול. כולם שווים, הוא היה מוכן למסור את נפשו אפילו "על דקדוק קל של דברי סופרים". ולכן, כשאדם עובד את ה' בצורה כזאת, הקב"ה מחזיר לו באותו מטבע בבחינת מידה כנגד מידה, וממלא את כל בקשותיו. זה הצד השווה שבין משה חבקוק וחוני המעגל, שלושתם עבדו את ה' במסירות נפש על כל תג ותג.

מהי ההוראה עבורנו? עלינו להיכנס לתוך העיגול, לסבב את עצמנו באווירה יהודית ובענייני יהדות לא רק בשבת וחג אלא גם בכל ימות השבוע. כשיהודי יכנס לבית או למשרד הוא ירגיש בנות. תהיה מזוזה על הדלת, ספר קודש על השולחן, תמונה או ציור יהודי תלוי על הקיר... עלינו לייצר סביבה יהודית. וכשאתה בתוך ה'עיגול' התפילות שלך מתקבלות מהר יותר.